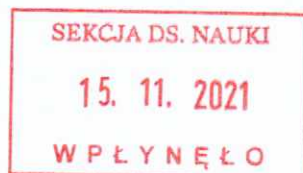

Prof. dr hab. Marek Konopczyński
Zakład Twórczej Resocjalizacji
Wydział Nauk o Edukacji
Uniwersytet w Białymstoku
Komitet Nauk Pedagogicznych PAN

Warszawa-Białystok, 7.11.2021

**Recenzja rozprawy doktorskiej
magistra Łukasza Storcha**

***Wolontariat w procesie resocjalizacji wychowanków młodzieżowych ośrodków
Wychowawczych***

Recenzowana rozprawa doktorska: *Wolontariat w procesie resocjalizacji wychowanków młodzieżowych ośrodków Wychowawczych*, autorstwa Łukasza Storcha, wpisuje się niewątpliwie we współczesne akademickie próby poszukiwania konstruktywnych rozwiązań narastającego i coraz bardziej palącego społecznie problemu, jakim jest niewystarczająca skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych i wychowawczych w różnego typu placówkach dla nieletnich sprawców czynów zabronionych.

Tym samym więc jej wartość może być podwójna: może dostarczyć nie tylko wiedzy wynikającej z przeprowadzonych i przeanalizowanych badań ale jednocześnie może wskazać i opisać strategie i metody naprawy istniejącego stanu rzeczy w zakresie efektywniejszego postępowania wychowawczo-resocjalizacyjnego wobec młodych ludzi przebywających w izolacji instytucjonalnej.

Niewątpliwie na podkreślenie zasługuje też fakt, iż promotorem rozprawy jest Prof. dr hab. Barbara Kromolicka- wybitna pedagog społeczna i Autorka wielu badań i prac naukowych z zakresu nauk społecznych, szczególnie szerzej rozumianej pedagogiki, pracy socjalnej oraz badań nad wolontariatem, które to prace na trwałe wpisały się w polską bibliografię naukową, dając ich Autorce poczesne miejsce w panteonie współczesnych polskich pedagogów akademickich.

W swojej analizie i ocenie rozprawy doktorskiej magistra Łukasza Storcha skupię się głównie na uwagach mogących w przyszłości pomóc Doktorantowi w jego dalszych pracach badawczych, w mniejszym natomiast stopniu zamierzam akcentować to wszystko, co jest w niej bezdyskusyjne i poprawne.

Przystępując do zapoznawania się z pracą, chciałbym na samym początku zaznaczyć, iż poruszony przez Autora problem działań wolontariackich w przestrzeni resocjalizacyjnej nie jest czymś zupełnie nowym i nieznanym. Od lat jest obecny nie tylko w dyskursie akademickim ale również na ten temat trwają dyskusje wśród nauczycieli i wychowawców różnego typu placówek socjalizacyjnych, wychowawczych i resocjalizacyjnych.

Większość tych rozważań, szczególnie w środowisku tzw. praktyków, posiada jednak charakter intuicyjny, pozbawiony pogłębionej i profesjonalnej wiedzy na temat wychowawczo-resocjalizacyjnych funkcji wolontariatu. Dlatego też, oceniana praca doktorska oparta na badaniach empirycznych, może być cennym wkładem do wspomnianej dyskusji problemowej.

Praca składa się z czterech rozdziałów podzielonych na podrozdziały, uzasadnienia wyboru tytułu rozprawy (wstępu), zakończenia, bibliografii, wykazu tabel, wykresów i rysunków oraz aneksu. Całość zawiera się na 203 stronach maszynopisu. Objętość pracy jest jej niewątpliwym atutem, gdyż sztuką pisarstwa naukowego nie jest wbrew pozorom multiplikowanie stron, a przedstawienie poruszanego problemu w sposób jak najbardziej zwięzły i klarowny. Czy ta sztuka udała się Autorowi pracy? Jej lektura rozwieje zapewne tę wątpliwość.

Rozdział pierwszy, zatytułowany „*Wolontariat w procesie resocjalizacji młodzieży*”, poświęcony jest prezentacji teoretycznych koncepcji resocjalizacji, niedostosowania społecznego/ nieprzystosowania społecznego, wolontariatu a także opisowi młodzieżowych ośrodków wychowawczych jako placówek o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym.

Autor pracy zamieścił w tym rozdziale opisy i analizy kilku znanych i popularnych wielowektorowych podejść teoretycznych do zagadnień społecznych, min.: „Teorii ekologicznej” Urie Bronfenbrennera, „Koncepcji refleksyjności” Paula Ricoeura oraz „Koncepcji czynników chroniących” (Resilience). Zasygnalizował i skrótowo przedstawił też główne tezy współczesnych koncepcji i teorii resocjalizacyjnych funkcjonujących w przestrzeni naukowej naszego kraju, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk Jana Konopnickiego, Lesława Pytki, Kazimierza Pospiszyla, Stanisława Jedlewskiego i Marka Konopczyńskiego. W części rozdziału

poświęconej problemowi wolontariatu, przedstawił jego podstawowe funkcje i definicje a także konteksty możliwości wykorzystania wolontariatu w pracy wychowawczo-resocjalizacyjnej Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych.

Całość tego fragmentu rozprawy doktorskiej ukazuje wiedzę i kompetencje merytoryczne Autora, a na podkreślenie zasługuje fakt, iż Doktorant potrafił zaprezentować na 60 stronach maszynopisu najważniejsze treści teoretyczne poprawnie wkomponowane w koncepcję rozprawy, stanowiące kompendium wiedzy w zupełności wystarczającej do uzasadnienia teoretycznego podjętych badań empirycznych.

Podkreślam ten fakt z uwagi na to, że można spotkać rozprawy doktorskie z nadmiernie i niepotrzebnie „nadbudowaną” częścią teoretyczną, która nie tylko nie jest kompatybilna z dalszymi częściami pracy ale zdarza się też, że jest do nich w opozycji.

Rozdział drugi rozprawy doktorskiej zatytułowany „Zarys metodologii badań własnych” składa się z 7 podrozdziałów. Autor, w kontekście przeanalizowanych paradygmatów współczesnej pedagogiki resocjalizacyjnej, przyjął za płaszczyznę swoich badań empirycznych „Koncepcję środowisk wychowawczych” bazującą na „Teorii Ekologicznej” Urie Bronfenbrennera, natomiast ich przedmiotem uczynił uwarunkowania, walory, efekty i ograniczenia wolontariatu stosowanego w pracy z wychowankami młodzieżowych ośrodków wychowawczych w naszym kraju.

Doktorant wyróżnił cele teoretyczne i praktyczne przeprowadzonych badań. Do pierwszych z nich zaliczył: *rozpoznanie znaczenia i walorów przypisywanego wolontariatowi w resocjalizacji młodzieży w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, poznanie procedur i sposobów organizowania wolontariatu we wspomnianych placówkach, rozpoznanie jego efektów i ograniczeń.*

Natomiast określony przez Niego cel praktyczny pracy, to: *wykazanie walorów wolontariatu jako formy wspierającej efekty procesu resocjalizacji młodzieży.*

Może nasunąć się w tym miejscu wątpliwość, czy tak sformułowany cel praktyczny badań przed ich realnym wykonaniem, nie jest zbyt pochopną antycypacją? Chyba, że powstał już po analizie rezultatów empirycznych, co z kolei stoi w niejkiej sprzeczności z teoretycznymi założeniami metodologii badań społecznych.

Do sformułowanego problemu badawczego pod postacią pytania: *„Jakie są uwarunkowania stosowania, walory, efekty i ograniczenia wykorzystania wolontariatu*

w *resocjalizacji wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych*” Doktorant dopasował problemy/pytania szczegółowe, które są postawione prawidłowo i wyczerpują zakres zadaniowy i problemowy zaprojektowanych badań.

Przyjęte przez Autora pracy zmienne badawcze: *„Wiedza o wolontariacie wychowawców i wychowanków”*, *„Procedury i sposoby organizowania wolontariatu”*, *„Stosunek do wolontariatu przejawiany przez wychowawców i wychowanków”*, *„Walory przypisywane wolontariatowi w resocjalizacji”*, *„Efekty wykorzystywania wolontariatu w resocjalizacji młodzieży”*, *„Ograniczenia w organizowaniu wolontariatu w resocjalizacji wychowanków”*, są poprawnie zdefiniowane, podobnie zresztą jak ich operacjonalizacja pod postacią wyróżnienia kategorii zmiennych i wskaźników.

W ramach strategii badawczej Doktorant przyjął koncepcję badań za pomocą metody sondażu diagnostycznego i techniki ankiety własnego autorstwa, w której pole wskazań odpowiedzi rozmieścił na skali Likerta.

W sumie badaniami objęto 10 młodzieżowych ośrodków wychowawczych (3 dla dziewcząt i 7 dla chłopców) z których po weryfikacji otrzymano 187 wypełnionych kwestionariuszy ankiet wychowanków i 73 kwestionariusze kadry wychowawczej.

W informacjach znajdujących się w pracy nie znalazłem fragmentu dotyczącego przeprowadzonego badania pilotażowego mającego na celu weryfikację jasności, klarowności i trafności sformułowań/pytań znajdujących się w ankiecie skierowanej do wychowanków i wychowawców, co jak się wydaje powinno być normą, biorąc pod uwagę kategorie respondentów a szczególnie przebywającą w placówkach młodzież o różnym poziomie rozwoju intelektualnego i kulturowo-społecznego.

Pewne wątpliwości też może budzić sam sposób realizacji badań- droga korespondencyjna- co z jednej strony jest zrozumiałe w sytuacji panującej pandemii Covid-2, z drugiej zaś powinno ograniczać zaufanie Doktoranta do rzetelności zdobytego materiału empirycznego, szczególnie w zakresie samodzielności wypełniania kwestionariusza ankiety przez respondentów, tym bardziej, że w pracy nie znalazłem uwag i refleksji Autor związanych z tym faktem. Mam jednak nadzieję, że wspomniana refleksja towarzyszyła Autorowi badań w trakcie analizy wyników.

W badaniach wzięło udział 49 dziewcząt i 138 chłopców z młodzieżowych ośrodków wychowawczych z 10 placówek (w 2020 było w Polsce 94 MOW, w których przebywało 4352 osoby) oraz 41 kobiet i 32 mężczyzn z kadry pedagogicznej.

Ponieważ zaprojektowane badania nie miały ambicji i charakteru badań reprezentatywnych dla danej populacji, można przyjąć, że liczba respondentów jest wystarczająca do wysnucia na jej podstawie określonych wniosków o charakterze merytorycznym, odnoszących się do badanej grupy.

W rozdziale trzecim: „*Uwarunkowania i efekty wykorzystania wolontariatu w procesie resocjalizacji wychowanków MOW- analiza wyników badań własnych*” Doktorant dokonując analizy zebranego materiału empirycznego wykazał się sprawnością i wiedzą pozwalającą na sprawne opisanie uzyskanych wyników ilościowych oraz wysnucie uwag i stwierdzeń o charakterze merytorycznym, odnoszących się do treści zaprojektowanych badań.

W każdym z sześciu podrozdziałów znajdujących się w tej części pracy Autor opisał i przeanalizował uzyskane od respondentów odpowiedzi na postawione problemy/pytania badawcze, czyniąc to w sposób kompetentny i wystarczający do wysnucia logicznych wniosków.

Szkoda może tylko, że Doktorant nie podjął próby odniesienia się w tym miejscu do koncepcji i teorii przywołanych w rozdziale pierwszym swojej pracy, zatytułowanym „*Wolontariat w procesie resocjalizacji młodzieży*”, a poświęconym prezentacji teoretycznych koncepcji resocjalizacji, niedostosowania społecznego, wolontariatu, i nie dokonał osadzenia uzyskanych rezultatów empirycznych w określonym tle teoretycznym, co niewątpliwie wzbogaciłoby i pogłębiło całość tej tak czy inaczej interesującej poznawczo rozprawy doktorskiej.

Posiadane przez piszącego te słowa w tym zakresie doświadczenie wskazuje, że na ogół mało kto czyni tak w pracach doktorskich, być może pozostawiając sobie takie zadanie na dalszy etap rozwoju naukowego.

Tak czy inaczej, analizowany rozdział „*Uwarunkowania i efekty wykorzystania wolontariatu w procesie resocjalizacji wychowanków MOW- analiza wyników badań własnych*” opracowany jest zgodnie ze sztuką pisarstwa naukowego robi dobre

wrażenie, ukazując przede wszystkim znajomość przez Doktoranta zasad interpretacji analiz statystycznych.

Ostatni rozdział pracy doktorskiej pt. „*Wybrane działania wolontariackie w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych*” poświęcony jest opisowi wolontariackich działań praktycznych w wybranych MOW. Rozdział ten oceniam wysoko, gdyż Autor opisał w nim konkretne projekty, które ukazują sens i istotę działalności wolontariackiej w placówkach resocjalizacyjnych.

Ta część pracy powinna być niewątpliwie udostępniona tym wszystkim, którzy interesują się problematyką ubogacania o nowe pola działalności wychowawczo-resocjalizacyjnej nie tylko w polskich placówkach dla nieletnich, ale także w różnego typu szkołach oraz placówkach socjalizacyjnych i opiekuńczo- wychowawczych.

Ostatnia części pracy doktorskiej to „Zakończenie”. Można mieć tu tylko uwagę, że dokonując podsumowania, jej Autor uczynił to na dość wysokim stopniu ogólności, nie starając się uzasadniać swoje wnioski konkretami wynikającymi z własnych badań. Także tu, podobnie jak w rozdziale trzecim, mógłby znaleźć doskonale miejsce na odniesienie się do części teoretycznej swojej rozprawy, czyniąc z zakończenia pewnego rodzaju kodę, używając terminu muzycznego.

Nie mniej zakończenie pracy wskazuje, że Doktorant w sposób przemyślany, rzetelny i oparty na wiedzy, zrealizował swój zapewne największy do tej pory projekt badawczy, wykazując się niezbędnymi kwalifikacjami do zdobycia pierwszego stopnia naukowego.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę dokonaną analizę merytoryczną rozprawy doktorskiej magistra Łukasza Storcha pt. *Wolontariat w procesie resocjalizacji wychowanków młodzieżowych ośrodków Wychowawczych*, stwierdzam, że praca jest wartościowa poznawczo i w związku z tym oceniam ją pozytywnie.

Dlatego też wnioskuję o dopuszczenie Pana magistra Łukasza Storcha do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. zw. dr hab. Marek Konopczyński